

<http://dx.doi.org/10.16926/p.2015.24.16>

Anna IRASIAK

Metoda projektów w międzykulturowym kształceniu polskiego języka migowego jako obcego

Słowa kluczowe: metoda projektów, edukacja międzykulturowa, język migowy, społeczność Głuchych, kultura Głuchych.

Wprowadzenie

W artykule pragnę przedstawić propozycję zastosowania metody aktywizującej, jaką jest metoda projektów w kształceniu polskiego języka migowego jako języka obcego słyszących studentów, oraz doświadczenia własne w jej stosowaniu na zajęciach z przedmiotu *podstawy języka migowego*. Dla osób słyszących w większości przypadków język migowy jest językiem obcym/ drugim. Nauczanie języka obcego zawsze musi odbywać się z uwzględnieniem kontekstu kulturowego, w jakim język ten powstawał i jest używany. Ma ono szczególne znaczenie w kształceniu języka migowego, będącego częścią kultury Głuchych – kultury tworzonej przez społeczność osób Głuchych, stanowiących mniejszość językowo-kulturową, dla której w aktualnej sytuacji społecznego przebudzenia i emancypacji sprawa ta jest szczególnie ważna.

1. Metoda projektów

O projekcie i metodzie projektów zostało już powiedziane i napisane bardzo dużo. Jest to metoda popularna i uniwersalna, pozwalająca na jej powszechne i wszechstronne stosowanie w kształceniu wielu dziedzin wiedzy, np. biologii¹,

---

¹ Zob. U. Kierczak, *Metoda projektów w pracy nauczyciela wychowania fizycznego. Praktyczny przewodnik*, Kraków 2012.

wychowania fizycznego² czy języków obcych³. W tym miejscu pragnę jedynie przedstawić te argumenty i cechy, które skłoniły mnie do zastosowania właśnie tej metody w nauczaniu polskiego języka migowego.

William Kilpatrick zdefiniował ją jako odważne, planowe działanie wykonane „całym sercem” w środowisku społecznym⁴. Posiada ona zespół cech konstytutywnych pozwalających odróżnić ją od innych, często pokrewnych, metod. Są to:

- progresywistyczna rola nauczyciela – w której przestaje być on już centralną postacią procesu nauczania, a staje się organizatorem warunków do samodzielnego uczenia;
- podmiotowość uczącego się – związana z uwzględnianiem zainteresowań uczniów, ich wszechstronnym rozwojem oraz umożliwianiem osiągnięcia sukcesu i satysfakcji w realizacji zamierzeń;
- całościowość – interdyscyplinarność projektów, wielość źródeł wiedzy, wychodzenie z projektem poza budynek szkoły;
- odejście od (tradycyjnego) oceniania – ocenianie staje się częścią projektu, przedmiotem oceny nie jest końcowy produkt, ale działanie w trakcie realizacji projektu⁵.

Cechą charakterystyczną metody projektów jest odrzucenie biernego przyswajania wiadomości oraz stwarzanie sytuacji sprzyjających *całościowemu* wykonywaniu czynności, co przy zaangażowaniu ze strony ucznia powoduje zmianę lub modyfikację jego postępowania. Aby taka sytuacja miała miejsce, konieczny jest jego aktywny udział już na etapie wyboru projektu, planowania pracy i doborów sposobów działania.

W metodzie projektów pierwszeństwo oddawane jest sytuacji problemowej. W procesie kształcenia fakty i treści teoretyczne są podawane lub odkrywane na bieżąco w miarę postępów realizacji projektu, a nie na zapas. Odrzuca się również przedmiotowy i logiczny układ treści. Dobierane są one adekwatnie do potrzeb realizowanego projektu, co z jednej strony powoduje, że w układzie treści pojawiają się luki, natomiast z drugiej odrzucany jest materiał przestarzały, nieaktualny

² Zob. D. Morka, M. Piłat, *Projekt edukacyjny jako współczesna strategia dydaktyczna w nauczaniu biologii*, „Słupskie Prace Biologiczne” 2012, nr 9, <http://apsl.edu.pl/spb/pliki/nr9/06.pdf>, stan z: 16.11.2015.

³ Zob. M. Garstecka, *Metoda projektów w nauczaniu i uczeniu się języków obcych specjalistycznych*, [w:] *Dydaktyka języków obcych na początku XXI wieku*, red. A. Nizęgorodcew, M. Jodłowiec, Kraków 2007, s. 293–302.

⁴ A. Molak, *Metoda projektów*, [w:] *Szkoły eksperymentalne w świecie 1900–1975*, red. W. Okoń, Warszawa 1977, s. 58–60.

⁵ A. Mikina, *Doświadczenia i refleksje z wdrażania metody projektów w gimnazjum w innowacyjnym projekcie testującym „Rozwój zainteresowań uczniów gimnazjum drogą do kariery”*, [w:] *Metoda projektów w praktyce edukacyjnej. Doświadczenia z projektu „Rozwój zainteresowań uczniów gimnazjum drogą do kariery”*, red. A. Mikina i in., Warszawa 2013, s. 4; M.S. Szymański, *Rozprawa o metodzie (projektów)*, [w:] *Pedagogika w pokoju nauczycielskim*, red. K. Kruszewski, Warszawa 2000, s. 278–280, <ftp://dbp.wroc.pl/Pakiety/Rozprawa%20o%20metodzie%20projektow.pdf>, stan z: 16.11.2015.

lub nieadekwatny. Istotnym warunkiem jest również wiązanie treści szkolnych z zainteresowaniami uczniów oraz możliwościami ich praktycznego wykorzystania⁶.

Fundamentalną cechą metody jest *zbliżanie szkoły do życia*, poprzez realizację projektów i zagadnień zaczerpniętych z życia i otaczającego środowiska (również społecznego). Niewątpliwie w środowisku tym swoje miejsce mają także osoby niesłyszące, choć ich obecność w otoczeniu uświadamia nam się dopiero w momencie dostrzeżenia ich komunikacji migowej. Możliwość wejścia w interakcje z żywym człowiekiem daje możliwość pozyskania wiedzy z pierwotnego źródła i doświadczenia jej wraz z komponentem emocjonalnym.

Metoda projektów stymuluje autonomiczne uczenie się powstające na bazie zdobywanego doświadczenia. Uczniowie są uwrażliwiani na swoje uczenie, stawiane sobie cele oraz dokonują samooceny. Otwiera ona przestrzeń dla uczenia się autonomicznego dzięki elementom takim, jak: wprowadzanie zasady kompleksowości treści nauczania, w której wykorzystywane są autentyczne źródła informacji, jak np. gazety, filmy, literatura fachowa; dobieranie tematów projektów z rzeczywistości i codzienności; kooperatywne uczenie się w toku realizacji projektu oraz odpowiedzialność uczniów za własne uczenie się⁷.

Oprócz wyposażania uczniów w wiedzę i umiejętności dotyczące przedmiotu działań w projekcie czy obranego tematu, metoda projektów umożliwia zdobywanie i rozwijanie kompetencji niebędących celem jego realizacji, ale będących kompetencjami pożądanymi społecznie oraz istotnymi w samorealizacji i rozwoju osobistym. Są nimi, m.in.: wyszukiwanie i selekcjonowanie wartościowych informacji; samodzielne i zespołowe rozwiązywanie problemów; umiejętność prezentacji własnej wiedzy i pracy; umiejętności podziału pracy w zespole; odpowiedzialność za wykonanie zadania⁸.

2. Dlaczego edukacja międzykulturowa w kształceniu języka migowego?

Wyżej wymienione właściwości i zalety metody projektów sprawiły, że zdecydowałam się na włączenie jej w kształcenie podczas zajęć z przedmiotu *podstawy języka migowego*, realizowanego na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia na kierunku pedagogika Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Jeden z celów kształcenia, który realizowany był w ramach zajęć, stanowiło nabywanie kompetencji językowej i komunikacyjnej w zakresie języka migowego z uwzględnieniem kontekstu kulturowego funkcjonowania tego języka i osób

⁶ A. Weiner, *Od metody projektów do projektów edukacyjnych*, [w:] Karol Szymanowski – *edukacyjne inspiracje. Metoda projektów*, red. A. Weiner, Lublin 2008, s. 47.

⁷ M. Niemiec-Knaś, *Metoda projektów w nauczaniu języków obcych*, Kraków 2011, s. 27.

⁸ J. Wierzbicki, *Metoda projektów edukacyjnych, założenia i podstawy*, „Uczę Nowocześnie. Innowacyjna szkoła, innowacyjny nauczyciel, innowacyjny uczeń” 2012, nr 2, s. 9.

nim się posługujących. Zagadnienia edukacji wielo- i międzykulturowej, dotyczące w szczególności poznawania kultury *Innego*, stereotypów wobec *Innego*, konfrontacji międzykulturowej czy odkrywania tożsamości (własnej i *Innego*), w kulturowej różnorodności są bardzo istotne, ze względu na zmianę paradygmatu głuchoty⁹, jaką możemy zaobserwować w dyskursie naukowym (akademickim) i potocznym (związanym z praktyką edukacji osób głuchych).

Pojęcie *głuchoty* oraz sytuacji osób nią obdarzonych – w debacie społecznej jest rozpatrywane z medyczno-psychologicznego punktu widzenia, w którym podkreślana jest dysfunkcja lub utrata zdolności słyszenia i jej konsekwencje dla możliwości uczenia się, wykonywania pracy i pełnienia ról społecznych, oraz ze społeczno-kulturowego punktu widzenia, w którym podstawą jest wyodrębnianie się w sposób naturalny określonej społeczności, posługującej się językiem migowym, która na jego podstawie buduje swoją tożsamość społeczną i kulturową oraz tworzy odrębną kulturę¹⁰. W drugim podejściu wada słuchu jest dla osób ją posiadających taką samą cechą, jak na przykład kolor oczu lub włosów, a co więcej, może stać się nawet powodem do dumy i stanowić czynnik integrujący społeczność (*Deaf community*¹¹). Wyróżnikami kultury Głuchych są: własny język – język migowy, własne wartości i przekonania, zasady zachowania, korzystanie z technologii umożliwiającej komunikację, własna historia, sztuka, symbole, odrębne organizacje zrzeszające osoby głuche, głuchych sportowców czy artystów itp.¹² Jest ona przekazywana z pokolenia na pokolenie w głuchych rodzinach oraz w szkołach z internatem, gdzie dzieci pochodzące z rodzin słyszących, wchodząc do szkół i ośrodków szkolno-wychowawczych dla dzieci niesłyszących, muszą zmienić kod kulturowy, ponieważ w domu doświadczały kodu kulturowego ludzi słyszących.

Podstawą integrowania się społeczności Głuchych oraz tworzenia własnej kultury jest język migowy, będący z lingwistycznego punktu widzenia pełnoprawnym językiem ekwiwalentnym językom fonicznym¹³. Dla osób Głuchych¹⁴

⁹ M. Sak, *Deaf studies w Polsce*, t. 1, Łódź 2014, s. 3.

¹⁰ Zob. B. Borowska-Beszta, *Kultury niepełnosprawności w kontekstach teoretycznych i realiach badawczych – szkice analizy strukturalnej*, <http://www.pion.pl/artykuly/czytelnia/kultury-niepelnosprawnosci-w-kontekstach-teoretycznych-i-realiach-badawczych-szki>, [stan z: 16.11.2015]; E. Moroń, *Ideologiczny kontekst wiedzy milczącej w artykułach naukowych o głuchocie*, [w:] *Deaf studies w Polsce*, red. M. Sak, Łódź 2014, s. 17–31.

¹¹ Zob. M. Jay, *Deaf Community, Don't Just Sign... Communicate!: A Student's Pocket Guide to Deaf Community Terminology*, Los Angeles, CA 2011, czytnik loc. 14; P. Ladd, *Understanding Deaf Culture: In Search of Deafhood*, Clevedon, England 2003, czytnik loc. 1466; T.K. Holcomb, *Introduction to American Deaf Culture*, 1 edition, New York 2012, s. 37–62.

¹² A. Irasiak, *Edukacja dwujęzyczna dla rozwoju językowego dzieci Głuchych w kontekście założeń edukacji międzykulturowej*, „Forum Oświatowe” (w druku).

¹³ P. Tomaszewski, P. Rosik, *Czy Polski Język Migowy jest prawdziwym językiem?*, [w:] *Studia nad kompetencją językową i komunikacją niesłyszących*, red. M. Świdziński, T. Gąkowski, Warszawa 2003, s. 111–112.

¹⁴ Pisząc „Głuchy” dużą literą „G”, mam na myśli osoby niesłyszące, czujące przynależność do społeczności Głuchych i współtworzące jej kulturę.

język ten jest zazwyczaj językiem pierwszym i/lub dominującym w codziennej komunikacji. Dla przeważającej większości osób słyszących (w tym studentów, z którymi prowadziłam zajęcia) stanowi on język obcy lub drugi, który musi być nabywany w procesie świadomego uczenia się. Obecnie w kształceniu języków obcych stawia się za cel nie tylko przekazywanie wiedzy i wykształcanie umiejętności językowych i komunikacyjnych, lecz także formowanie sprawności międzykulturowych, takich jak np. nawiązywanie i prowadzenie dialogu międzykulturowego czy umiejętność obcowania z innością i obcością kulturową¹⁵.

3. Kształcenie języka migowego – lekcje tradycyjne, projekt w Internecie

Edukacja w zakresie języka migowego od lat sześćdziesiątych XX wieku dotyczyła w Polsce głównie systemu językowo-migowego. Na kursach metodycznych wyposażano nauczycieli systemu głównie w metody podawcze. Dominowały wykład i prezentacja. Również podręczniki do nauki opracowane były w taki sposób, aby móc wykorzystywać wyżej wymienione metody pracy. Aktywność uczniów często ograniczała się do bezrefleksyjnego odwzorowywania zdań z podręcznika za pomocą znaków języka migowego. W ostatnich latach widzimy natomiast wyraźny trend zwrócenia się ku kształceniu polskiego języka migowego. W nauczaniu tego języka nie zostały dotychczas wypracowane jeszcze żadne standardy i opracowania teoretyczne dotyczące metodyki tego przedmiotu. Kształcenie odbywa się głównie w oparciu o przygotowane przez nauczycieli programy autorskie. Powstają one jako efekt analiz doświadczeń pracy własnej lub wynik zapożyczeń i adaptacji na gruncie polskim metod kształcenia z innych języków wizualnych czy fonicznych.

Jednym z przykładów dociekań własnych, dotyczących właściwych sposobów kształcenia PJM¹⁶ jako języka obcego, wykorzystującym podejście poszukujące, jest zastosowana przeze mnie metoda projektów. Jest ona jedną z możliwości realizacji procesu kształcenia tego języka w oparciu o metody aktywizujące. W omówionym poniżej projekcie wykorzystyłam wariant metody projektów, w którym wyjściowym źródłem informacji są treści umieszczone w Internecie, uzupełniane o materiały tradycyjne lub ich zdigitalizowane odpowiedniki. Metoda ta odpowiada mieszanemu typowi kształcenia (*blended learning*). Jedno z założeń stanowiących podstawę dla realizacji takiej formuły projektu stanowiło wykorzystanie naturalnego zainteresowania studentów komputerem i Internetem. Dodatkowym efektem, wypracowywanym w trakcie zajęć, było kształto-

¹⁵ Zob. M. Białek, *Kształcenie międzykulturowe w edukacji językowej*, Wrocław 2009; U. Żydek-Bednarczuk, *Spotkanie kultur. Komunikacja i edukacja międzykulturowa w glottodydaktyce*, Katowice 2015.

¹⁶ Stosowany powszechnie skrót od *polskiego języka migowego*.

wanie umiejętności rozważnego i konstruktywnego korzystania z zasobów Internetu, wykorzystanie go jako narzędzia do nauki, a nie jedynie rozrywki, oraz kształtowanie umiejętności selekcji i krytycznej analizy informacji zaczerpniętych z Sieci.

W pracy z uczniem metodą projektów można wykorzystywać wiele różnych narzędzi ICT (*information and communication technologies*), czemu w szczególności sprzyja łatwość dostępu do urządzeń teleinformatycznych oraz rozwój narzędzi Web 2.0. Część z urządzeń i oprogramowania znajduje się na wyposażeniu sal dydaktycznych, uczelni, część jest dostępna w bibliotekach uczelnianych i publicznych, część jest osobistą własnością studentów. Dorota Siemieniecka wymienia wiele różnorodnych inicjatyw edukacyjnych, które można stworzyć w oparciu o metodę projektów z wykorzystaniem zasobów Web 2.0, m.in. tworzenie stron w ramach platform społecznościowych, którą to formę wykorzystałam w realizacji projektu grupowego na zajęciach języka migowego¹⁷. Stworzenie *społeczności* na platformie Facebook dało przestrzeń do budowania wspólnego środowiska uczenia się (*common learning environment*, CLE) będącego równocześnie wirtualnym środowiskiem uczenia się (*virtual learning environment*, VLE).

4. O projekcie

Realizowany projekt na zajęciach z przedmiotu *podstawy języka migowego* można scharakteryzować jako projekt duży – trwający przez cały semestr akademicki; nieustrukturyzowany – dający dużą swobodę pracy studentom; przedmiotowy – koncentrujący się na treściach i tematach z obszaru przedmiotu *język migowy*; zespołowy – wykonywany przez całą grupę studencką bądź jej podzespoły; badawczy – mający na celu zdobycie wiedzy na temat języka migowego oraz kulturowego funkcjonowania osób nim się posługujących; o zasięgu szkolnym; zakończony przedstawianiem efektów pracy¹⁸.

W zrealizowanym projekcie na pierwszych zajęciach w trakcie dyskusji grupowej wypracowywane zostały wspólne ustalenia co do wyboru pomysłu i metod jego realizacji. Aby zapewnić warunki pełnej dostępności wszystkich studentek do udziału w projekcie, którego podstawę stanowiło środowisko internetowe, konieczne było ustalenie, czy wszystkie panie mają sprzęt komputerowy lub urządzenia mobilne z dostępem do Internetu; czy wszystkie studentki potrafią obsługiwać te urządzenia i korzystać z oprogramowania; czy wszystkie stu-

¹⁷ D. Siemieniecka, *Metoda projektów w budowie i realizacji systemu kształcenia studentów*, Toruń 2012, s. 219–222.

¹⁸ A. Weiner, *Od metody projektów do projektów edukacyjnych*, [w:] Karol Szymanowski – *edukacyjne inspiracje...*, s. 48–49; J. Królikowski, *Nauczanie metodą projektów*, [w:] *Poradnik nauczyciela*, red. E. Tołwińska-Królikowska, G 1.1, Warszawa 2000, s. 3.

dentki mogą i potrafią korzystać z serwisu społecznościowego wspólnie wybranego do realizacji projektu, jakim jest Facebook; czy wszystkie studentki mają doświadczenia w korzystaniu z tego serwisu i nie będą mieć problemów z realizacją projektu w tej przestrzeni? Odpowiedzi na wszystkie tak postawione pytania były twierdzące. Szczególnie dwa ostatnie pytania wzbudziły pobłażliwy uśmiech wśród studentek.

Wyszukiwanie przez studentki informacji w Internecie powodowało, że otrzymywały one porcje wiedzy adekwatne do ich potrzeb z danej chwili; w takiej ilości i czasie, w którym wiedza ta była dla nich właściwa, bo przez nie wybrana. W trakcie cotygodniowych spotkań prezentowane tematy były również omawiane i dyskutowane w czasie zajęć dydaktycznych. Wcześniejsze poszukiwanie treści w Internecie w warunkach pozaszkolnych powodowało, że studentki aktywnie i chętnie brały udział w dyskusjach na lekcjach. Treści dobierane przez studentki w ramach projektu miały charakter interdyscyplinarny. Dotyczyły wiedzy zaczerpniętej m.in. z językoznawstwa, antropologii, pedagogiki, socjologii, historii. We wspólnej przestrzeni uczenia się zamieszczane były źródła wiedzy, takie jak obrazy, zdjęcia, filmy, artykuły naukowe i popularne, blogi i fora internetowe, pochodzące ze środowiska Głuchych (przez Głuchych tworzone i/lub im dedykowane).

Dzięki realizacji projektu w przestrzeni wirtualnej możliwy był również autentyczny kontakt ze społecznością Głuchych poprzez grupy dyskusyjne i komentarze do udostępnianych postów, pochodzące od osób głuchych i słyszących związanych w różny sposób z językiem migowym (jako użytkownicy, nauczyciele, uczniowie tego języka). Taka sytuacja miała miejsce np. w momencie wyboru nazwy grupy tworzonej na portalu społecznościowym. Studencki projekt miał na celu poszukiwanie wiadomości w przestrzeni internetowej i umieszczenie jej we wspólnym archiwum, jakim miała stać się *społeczność Facebooka*. Nazwa utworzonego profilu społeczności początkowo brzmiała *Język migowy oczami zwykłych ludzi* i miała przyjąć perspektywę osób nienależących do kultury Głuchych i niefunkcjonujących w środowisku osób z niepełnosprawnością narządu słuchu, a co więcej, rozpoczynających dopiero przygodę z poznawaniem języka migowego. Spotkała się ona z oporem ze strony osób Głuchych, które oświadczyły, że również są zwykłymi ludźmi. Była to doskonała, choć trudna, lekcja uświadamiająca studentkom, że osoby z wadą słuchu traktują fakt niesłyszenia jako coś zupełnie normalnego i część siebie we własnej tożsamości. Uczyła również akceptacji i właściwego podejścia wobec osób niesłyszących. Nazwa społeczności została po tym wydarzeniu zmieniona na *Język migowy oczami studentów*.

Uzyskanie dużego zakresu swobody w uczeniu się i przejęcie odpowiedzialności za jej efekt było dla studentek satysfakcjonujące i często zaskakujące. Zdarzały się sytuacje obnażające zadziwienie wynikające, być może, z nieprzyzwyczajenia do takiego stylu pracy. Twórcze podejście do realizacji kształcenia z te-

go przedmiotu spowodowało jednak, że w trakcie zajęć z realizowanego projektu w sposób naturalny (wynikający z aktywności studentek) wyewoluowały dwa kolejne projekty, które polegały na wykonaniu tłumaczenia piosenki i nagraniu do niego teledysku w języku migowym oraz opracowania i przygotowania materiałów wizualnych (w tym filmów wideo), stanowiących podsumowanie omawianych treści na zajęciach.

Integralną częścią realizacji projektu jest ewaluacja i udzielanie informacji zwrotnej uczniowi. W omawianym zastosowaniu metody przybrała ona postać samoewaluacji, która miała na celu pobudzenie do autoanalizy, odnajdywania mocnych i słabych stron wykonanej pracy, budowania wiedzy o własnych zasobach i refleksję nad własnymi postęпами w uczeniu się¹⁹. Pomimo bardzo ciekawych inicjatyw, jakie zostały wykonane, i dużego wkładu pracy potrzebnego do ich przeprowadzenia, w trakcie dokonywania ewaluacji udziału w zajęciach studentki wykazywały spory krytycyzm w ocenie własnych działań. Odejście od tradycyjnego sposobu oceniania przez nauczyciela na rzecz samodzielnego oceniania własnej aktywności i współpracy w grupie nie spowodowało, moim zdaniem, niesłusznego zawyżania uzyskiwanych ocen w stosunku do wysiłku i aktywności, jaka konieczna była do realizacji projektu. Podstawą samooceny były indywidualne karty pracy, w których studentki wpisywały zadania, za które były odpowiedzialne, i czynności, jakie wykonały dla osiągnięcia ostatecznego efektu pracy.

Podsumowanie

Oczywiście wykorzystywanie metody projektów w kształceniu (w tym w kształceniu języka migowego jako obcego) nie jest pozbawione wad. Możemy zaliczyć do nich brak lub niewielkie zaangażowanie uczniów niezainteresowanych nauką języka migowego, dominację uczniów mających predyspozycje przywódcze lub posiadających większą wiedzę na temat projektu, mniejszą kontrolę i możliwość monitorowania pracy uczniów, czasami potrzebę poświęcenia projektowi większej ilości czasu, niż czas przewidziany na zajęciach na jego przygotowanie i realizację²⁰. Natomiast niewątpliwie może być z powodzeniem wykorzystywana w kształceniu językowym, uwzględniającym założenia edukacji międzykulturowej. Otwiera ona przestrzeń do kształtowania kompetencji międzykulturowej, będącej częścią kompetencji komunikacyjnej.

¹⁹ B.D. Gołębiak, *Uczenie metodą projektów*, Warszawa 2004, s. 77.

²⁰ M. Urbańczyk, *Metoda projektu na lekcjach języków obcych*, „Nowa Szkoła” 2001, 9, nr 597, s. 61; M. Pipan-Guzikowska, *Projekt w nauczaniu języków obcych*, „Nowa Szkoła” 2002, 9, nr 607, s. 31–32.

Bibliografia

- Białek M., *Kształcenie międzykulturowe w edukacji językowej*, Wrocław 2009.
- Borowska-Beszta B., *Kultury niepełnosprawności w kontekstach teoretycznych i realiach badawczych – szkice analizy strukturalnej*; pobrano 16 listopada 2015 z <http://www.pion.pl/artykuly/czytelnia/kultury-niepelnosprawnosci-w-kontekstach-teoretycznych-i-realiach-badawczych-szki>.
- Garstecka M., *Metoda projektów w nauczaniu i uczeniu się języków obcych specjalistycznych*, [w:] *Dydaktyka języków obcych na początku XXI wieku*, red. A. Niżegrodcew, M. Jodłowiec, s. 293–302, Kraków 2007.
- Gołębniak B.D., *Uczenie metodą projektów*, Warszawa 2004.
- Holcomb Thomas K., *Introduction to American Deaf Culture*, New York, Oxford 2012.
- Irsiak A., *Edukacja dwujęzyczna dla rozwoju językowego dzieci Głuchych w kontekście założeń edukacji międzykulturowej*, „Forum Oświatowe”, 27(1), 29–42. Pobrane z: <http://forumoswiatowe.pl/index.php/czasopismo/article/view/284>.
- Jay M., hasło słownikowe *Deaf Community*, [w:] *Don't Just Sign... Communicate!: A Student's Pocket Guide to Deaf Community Terminology*, Los Angeles 2011.
- Kierczak U., *Metoda projektów w pracy nauczyciela wychwiania fizycznego. Praktyczny przewodnik*, Kraków 2012.
- Królikowski J., *Nauczanie metodą projektów*, [w:] *Poradnik nauczyciela*, red. E. Tołwińska-Królikowska, G 1.1, s. 1–32, Warszawa 2000.
- Ladd P., *Understanding Deaf Culture: In Search of Deafhood*, Clevedon – Buffalo 2003.
- Mikina A., *Doświadczenia i refleksje z wdrażania metody projektów w gimnazjum w innowacyjnym projekcie testującym „Rozwój zainteresowań uczniów gimnazjum drogą do kariery”*, [w:] *Metoda projektów w praktyce edukacyjnej. Doświadczenia z projektu „Rozwój zainteresowań uczniów gimnazjum drogą do kariery”*, A. Mikina, B. Zająć, K. Rokoszewski, E. Dzielnicka, Warszawa 2013.
- Molak A., *Metoda projektów*, [w:] *Szkoły eksperymentalne w świecie 1900–1975*, red. W. Okoń, Warszawa 1977.
- Moroń E., *Ideologiczny kontekst wiedzy milczącej w artykułach naukowych o głuchocie*. [w:] *Deaf studies w Polsce*, red. M. Sak, 17–31, Łódź 2014.
- Niemiec-Knaś M., *Metoda projektów w nauczaniu języków obcych*, Kraków 2011.
- Pipan-Guzikowska M., *Projekt w nauczaniu języków obcych*, „Nowa Szkoła” 9, nr 607 (2002), 31–35.
- Morka D., Piłat M., *Projekt edukacyjny jako współczesna strategia dydaktyczna w nauczaniu biologii*, „Słupskie Prace Biologiczne”, nr 9 (2012). <http://apsl.edu.pl/spb/pliki/nr9/06.pdf>.

- Sak M., *Deaf studies w Polsce*, t. 1, Łódź 2014.
- Siemieniecka, D., *Metoda projektów w budowie i realizacji systemu kształcenia studentów*, Toruń 2012.
- Szymański, M.S., *Rozprawa o metodzie (projektów)*, [w:] *Pedagogika w pokoju nauczycielskim*, K. Kruszewski, Warszawa 2000, <ftp://dbp.wroc.pl/Pakiety/Rozprawa%20o%20metodzie%20projektow.pdf>.
- Tomaszewski P., Rosik P., *Czy Polski Język Migowy jest prawdziwym językiem?*, [w:] *Studia nad kompetencją językową i komunikacją niesłyszących*, red. M. Świdziński, T. Gałkowski, 109–43, Uniwersytet Warszawski, Polski Komitet Audiofonologii, Instytut Głuchoniemych im. ks. Jakuba Falkowskiego, Warszawa 2003.
- Urbańczyk M., *Metoda projektu na lekcjach języków obcych*, „Nowa Szkoła” 9, nr 597 (2001), 61.
- Weiner A., *Od metody projektów do projektów edukacyjnych*, [w:] *Karol Szymanowski – edukacyjne inspiracje. Metoda projektów*, red. A. Weiner, Lublin 2008.
- Wierzbicki J., *Metoda projektów edukacyjnych, założenia i podstawy*, „Uczeń nowocześnie. Innowacyjna szkoła, innowacyjny nauczyciel, innowacyjny uczeń”, nr 2 (2012), 7–9.
- Żydek-Bednarczuk U., *Spotkanie kultur. Komunikacja i edukacja międzykulturowa w glottodydaktyce*, Katowice 2015

Summary

The Project Method in the Intercultural Education of Polish Sign Language as a Foreign Language

The aim of this article is to present how the project method is applied in intercultural education of sign language as a foreign language. The problem method is suggested to be used in education where expository teaching dominated. I used this method in teaching hearing students in the course on „The Basics of sign language”. For those students it was the first encounter with the language which for Deaf people was fundamental in their culture formation. Therefore it was necessary to apply the foundations of intercultural education in the course.

Keywords: project method, intercultural education, sign language, Deaf community, Deaf culture.